

Andreea DUMITRU

NE-A VIZITAT

Lukas Bärfuss:
teatrul ca bruiă în paradis

„Să nu vorbești nicicând de un popor întreg!“, exclama, la un moment dat, Max Frisch în *Jurnalul* său. Iată, însă, că e de ajuns să întâlnim un singur dramaturg elvețian inteligent și sociabil, pentru a vorbi degajați despre teatrul din Țara cantoanelor. Trebuie precizat faptul că Lukas Bärfuss aparține culturii elvețiene de expresie germană, asemeni predecesorilor Max Frisch și Friedrich Dürrenmatt, sau contemporanilor săi, Urs Widmer și Thomas Hürlimann. El se înscrie într-o zonă restrânsă, deși foarte activă, a unei mici culturi, printre acele voci care critică tăios imaginea țării lor prospere, idilice și respectabile.

Fundațiile *Pro Helvetia* din Zürich și București au înlesnit descinderea lui Lukas Bärfuss în România. Autorul era destul de bine cunoscut aici datorită criticului Victor Scoradeț, care i-a tradus piesele *Dragoste, în patru tablouri* (citită la ultima ediție a Festivalului de Teatru Scurt de la Oradea) și *Nevrozele sexuale ale părinților noștri* (care a stârnit polemici aprinse, în regia lui Radu Afrim). După ce a vizionat, extrem de încântat, spectacolul Teatrului „Toma Caragiu“ din Ploiești, „cel mai bun tânăr autor al anului 2002“ din spațiul germanofon, desemnat astfel de revista „Theater heute“, s-a întâlnit, în compania lui Lucian Sabados, cu jurnaliști, critici, dramaturgi, regizori, membri ai grupului *dramAcum*.

După ce s-a lansat ca prozator, Lukas Bärfuss este, la 33 de ani, un profesionist al scrisului pentru scenă: primește comenzi de piese din partea Teatrului din Bochum sau a Teatrului Thalia din Hamburg (are în lucru, acum, un text intitulat *Autobuzul*), colaborează cu alte scene ca *dramaturg* (înțelegând, prin aceasta, un soi de secretar literar), și este implicat în activitatea grupului său de teatru independent *400asa*. Experiența și opiniile deloc conformiste, formulate și la Teatrul Act, pe 16 martie, fac din Lukas Bärfuss un model de luciditate pentru cei care încă mai cred că paradisul produce doar feerii.

„În paradis nu există istorie“, susține autorul, completând: elvețienilor nu le place să-și amintească propriul trecut duplicitar. Scandalurile privind sponsorizarea, de către puternica rețea bancară, a celui de-al treilea Reich sau a apartheid-ului sunt destul de recente. Pentru ca problemele să poată fi înfruntate public, e necesară, probabil, chiar dispariția fizică a martorilor ororii. Bärfuss consideră miturile naționale, cum ar fi cel al neutralității, handicapuri majore: refuzul angajării de o parte sau alta nu maschează decât absența unei identități clare.

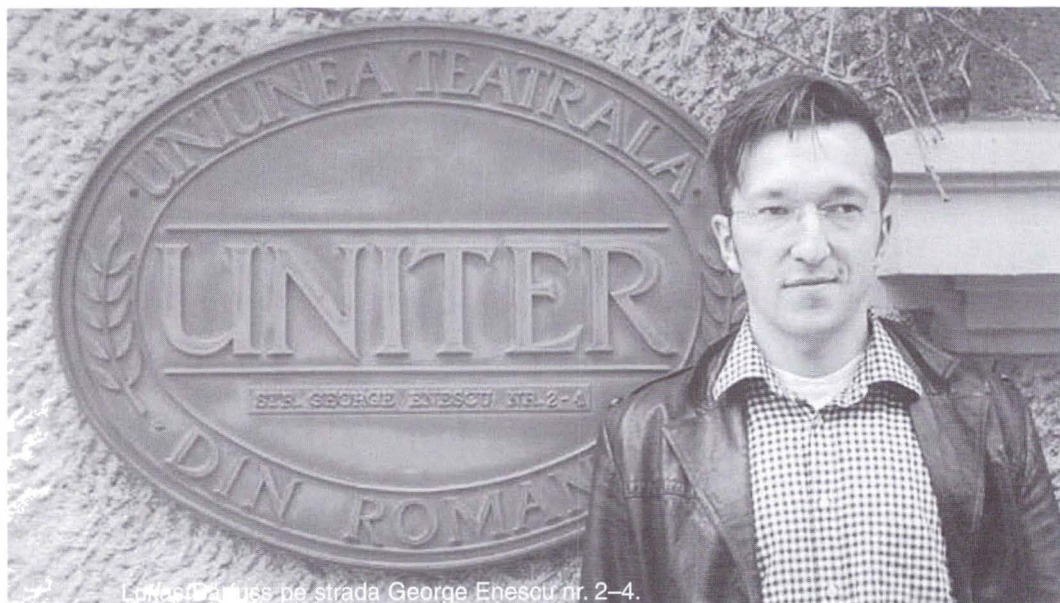
Să înoți împotriva curentului, să critici regimul bunăstării devine, în Elveția, un mod de legitimare artistică. Creatorii și-au asumat riscul de a brui paradisul. Anarhiștii nu primesc bani pentru proiectele lor. În această situație s-a aflat, la început, și grupul teatral *400asa*, susținut de textele originale ori scandaloase ale lui Lukas Bärfuss (*Medeei. 214 descrieri de imagine* și *Moartea lui Maienberg*). Mesaje puternice, șocante, ambalate ieftin, la vedere, fără trucuri și iluzii, dar cu inventivitate, iată o politică de esență brechtiană. Acum, când au succes și subvenții, își pot plăti actorii, dar se văd obligați să se reinventeze, să sondeze mereu mai adânc. Și, în continuare, refuză decorurile costisitoare: „tot ce se află pe scenă trebuie folosit“.

„Teatrul este cea mai politică dintre arte“, mai spune Lukas Bärfuss. Rolul dramaturgului constă în a ridica probleme incomode fără a fi moralizator sau didactic, ci amuzant și sarcastic. Autorul descrie realitatea așa cum este ea, nu așa cum ar trebui să fie, asigurându-și, astfel, independența. El țintește în inima ideologiilor, chiar și a celor mai subtil exersate (vezi mitul occidental al dreptului la liberul arbitru).

Teatrul nu răspunde la întrebarea „de ce“, ci doar „cum“. El nu indică soluțiile, ci deschide ochii asupra perspectivei. Piesa *Nevrozele sexuale...* urmează același traseu: incizează rana pentru a depista infecția generalizată. Nu întâmplător, personajele piesei nu poartă nume, ele joacă roluri-model la nivelul familiei sau al societății (Mama, Tatăl, Medicul, Șeful). Există, însă, și o altă explicație ce ține de cultura în care se exprimă Bärfuss: „când scrii ca autor german, încerci să fii mai bun decât Goethe, nu reacționezi pur și simplu la o întâmplare personală“. Dramaturgul recunoaște că tema *Nevrozelor sexuale...* nu era, inițial, decât „un morman de rahat“. Dora vrea totul, însă eșuează din cauza contextului social. În asta constă „frumusețea“ personajului său.

Obișnuieți să privim cu jind peisajul cultural germanofon (cu cele 140 de teatre subvenționate ale sale, printre care și trupe independente), uităm că paradisul acesta poate fi înșelător, un „malaxor“ al inventivității. Lukas Bärfuss nu-și face iluzii. Dimpotrivă, încearcă, prin piesele lui, prin obstacolele pe care le ridică, să facă să „scârțâie“ această mașinărie bine unsă, obișnuită cu viața ușoară. Ca dramaturg al Teatrului din Bochum, se consideră un ins „antipatic“, al cărui rost este să strice confortul repetițiilor. În creațiile sale, ignoră punctuația, pentru a anihila reacțiile stereotipe ale regiei sau ale actorilor. Textul trebuie să semene cu sârma acrobatului de circ, pentru că însuși sensul teatrului este de a pune în pericol ființa (personajului, a actorului, a spectatorului). Fericirea nu este o stare productivă din punct de vedere teatral. Interesanți sunt doar cei care „eșuează eroic“.

Lukas Bärfuss e conștient că scrie pentru prezent, în relație cu scena, cu actorii. Într-un spațiu cultural în care se nasc o puzderie de texte noi, însă prea puține au viață lungă, biciul lui „astăzi“ e nemilos: Heiner Müller e tot mai rar jucat în Germania de la moartea sa, Dürrenmatt și Frisch par dați uitării. „Morții nu-și mai pot face publicitate“, conchide amar dramaturgul. Libertatea are prețul ei în paradis.

Lukas Bärfuss pe strada George Enescu nr. 2-4.